

Единственост на статичните решения на уравненията на Айнщайн-Максуел, съдържащи фотонна сфера

Стойчо Язаджиев¹, Боян Лазов¹

¹Катедра по теоретична физика, Физически факултет, Софийски университет "Св. Климент Охридски София 1164, България

Abstract. Разглеждаме теорема за единственост на статичното и асимптотически плоско пространство-време на Айнщайн-Максуел с фотонна сфера P^3 . За тази цел първо модифицираме дефиницията на фотонна сфера за пространство-време с електричен заряд, като добавяме свойството, че едно-формата $i_\xi F$ е нормална към фотонната сфера. След това фиксираме магнитния заряд да е равен на нула и предполагаме, че lapse функцията регулярно разслабва пространство-времето извън фотонната сфера. Като помощен (и сам по себе си важен) резултат доказваме, че P^3 има константни средна и скаларна кривина. След това доказваме основната теорема за единственост. Тя гласи, че статично и асимптотически плоско пространство-време на Айнщайн-Максуел с неекстремална фотонна сфера е изометрично на пространство-времето на Райснер-Нордстрьом с маса M и електричен заряд Q , удовлетворяващи $\frac{Q^2}{M^2} \leq \frac{9}{8}$.

PACS codes: 04.20.Ex, 04.20.Jb, 04.40.Nr

1 Увод

Фотонните сфери са добре известно предсказание на Общата теория на Относителността (ОТО) и обобщените теории на гравитацията. Те са области от пространство-време, където светлината може да бъде ограничена в затворена орбита. Тясно свързани са с гравитационните лещи и следователно играят съществена роля за астрономията и астрофизиката.

Фотонните сфери са обекти с много специфични характеристики (константни средна и скаларна кривини, константна повърхностна гравитация и за статично пространство-време – константна lapse функция), по които си приличат с хоризонтите на събитията. Това естествено води до въпроса дали фотонните сфери могат да бъдат използвани за класификация на решенията на дадена гравитационна теория. Това

беше направено за статичните и асимптотически плоски решения на вакуумните уравнения на Айнщайн без и със скаларно поле. Като цяло този проблем за единственост е по-сложен отколкото случая, в който се използва хоризонта на събитията.

Ще разгледаме статични и асимптотически плоски вакуумни решения на системата уравнения на Айнщайн-Максуел, съдържащи фотонна сфера, и ще докажем, че са изометрични на решението на Райснер-Нордстрьом с маса M и заряд Q при условие, че $M^2 \neq Q^2$ и $\frac{Q^2}{M^2} \leq \frac{9}{8}$.

2 Предварителни дефиниции и равенства

Разглеждаме гравитация на Айнщайн-Максуел, описвана от следното действие:

$$S = \frac{1}{16\pi} \int_{\mathcal{L}^4} d^4x \sqrt{-g} (\mathfrak{R} - F_{\mu\nu} F^{\mu\nu}), \quad (1)$$

където пространствено-времето многообразие е означено с $(\mathcal{L}^4, g)$, $\mathfrak{R}$ е скаларната кривина на Ричи и F е тензорът на Максвел.

Разглеждаме статично пространство-време, дефинирано както в [1], и дефинираме статичност на полето на Максвел,

$$\mathcal{L}_\xi F = 0, \quad (2)$$

където $\xi = \frac{\partial}{\partial t}$ е времеподобния Килингов вектор. Ще се съсредоточим върху изцяло електричния случай, за който $\iota_\xi \star F = 0$.

Пространство-времето, което разглеждаме, е и асимптотически плоско. Асимптотически плоско пространство-време се дефинира по обичайния начин [1]. Асимптотичното развитие на полетата се дава от следното:

$$g = \delta + O(r^{-1}), \quad N = 1 - \frac{M}{r} + O(r^{-2}), \quad F = -\frac{Q}{r^2} dt \wedge dr + O(r^{-3}) \quad (3)$$

спрямо стандартната радиална координата върху $\mathbb{R}^3$. M и Q са съответно масата и електричният заряд.

Освен това трябва да дефинираме фотонна повърхнина и фотонна сфера.

Definiton 2.1. Вложена времеподобна хиперповърхнина $(P^3, p) \hookrightarrow (\mathcal{L}^4, g)$ се нарича фотонна повърхнина, ако всяка изотропна геодезична, първоначално тангенциална към P^3 , остава тангенциална към P^3 , докато съществува.

Definiton 2.2. Нека $(P^3, p) \hookrightarrow (\mathcal{L}^4, g)$ е фотонна повърхнина. Тогава P^3 се нарича фотонна сфера, ако lapse функцията N е константна върху P^3 и едноформата $\iota_\xi F$ е нормална към P^3 .

Единственост на статичното пространство-време на АМ чрез фотони сфери

Ще допуснем, че lapse функцията N регулярно разслоява пространство-времето извън фотонната сфера, т. е.

$$\rho^{-2} = g({}^g\nabla N, {}^g\nabla N) \neq 0 \quad (4)$$

извън фотонната сфера. Пространствената част от тази външна област ще означим с M_{ext}^3 и по дефиниция тя има за вътрешна граница сечението Σ на най-външната фотонна сфера с времеви слой M^3 . По дефиниция Σ се дава от $N = N_0$ за някое $N_0 \in \mathbb{R}^+$. Като следствие от нашето допускане всички множества, за които $N = \text{const}$, включително Σ , топологично са сфери и M_{ext}^3 топологично е $\mathbb{S}^2 \times \mathbb{R}$.

Дефинираме едноформата на електричното поле E като

$$E = -\iota_\xi F, \quad (5)$$

и тя удовлетворява $dE = 0$. От това следва съществуването на електричен потенциал Φ , такъв че $E = d\Phi$. Можем да напишем явен израз за F ,

$$F = -N^{-2}\xi \wedge d\Phi. \quad (6)$$

По дефиниция електричното поле E е нормално към фотонната сфера и следователно електричният потенциал Φ е константен върху нея. Ще наложим условието $\Phi_\infty = 0$.

Размерно редуцираните статични уравнения на Айнщайн-Максуел са:

$${}^g\Delta N = N^{-1} {}^g\nabla^i \Phi {}^g\nabla_i \Phi, \quad (7)$$

$${}^gR_{ij} = N^{-1} {}^g\nabla_i {}^g\nabla_j N + N^{-2} (g_{ij} {}^g\nabla^k \Phi {}^g\nabla_k \Phi - 2 {}^g\nabla_i \Phi {}^g\nabla_j \Phi), \quad (8)$$

$${}^g\nabla^i (N^{-1} {}^g\nabla_i \Phi) = 0. \quad (9)$$

Има функционална зависимост между N и Φ

$$N^2 = \Phi^2 - 2\frac{M}{Q}\Phi + 1, \quad (10)$$

за която може да бъде показано, че важи върху цялото M_{ext}^3 .

От принципа за максимума за елиптични частни диференциални уравнения и от асимптотичното поведение на N за $r \rightarrow \infty$ получаваме за стойностите на N върху M_{ext}^3 следните неравенства:

$$N_0 \leq N < 1. \quad (11)$$

3 Помощни равенства и теореми

Втората фундаментална форма на P^3 може да бъде записана като $\mathfrak{h} = \frac{\mathfrak{H}}{3}p$ [1], където $\mathfrak{H}$ е средната кривина на P^3 . Използвайки това можем да докажем теорема за средната и скаланата кривина на фотонната сфера P^3 в нашето пространство-време.

Theorem 3.1. Нека $(\mathfrak{L}^4, \mathfrak{g}, F)$ е статично, асимптотически плоско пространство-време на Айнщайн-Максуел, съдържащо фотонна сфера $(P^3, p) \hookrightarrow (\mathfrak{L}^4, \mathfrak{g})$. Тогава P^3 има константна средна кривина (КСрК) и константна скаларна кривина (КСК).

Доказателство. Доказателството на теоремата използва уравненията на Гаус и Кодаци за $(P^3, p) \hookrightarrow (\mathfrak{L}^4, \mathfrak{g})$ с единичен нормален вектор ν . Освен това използваме, че $E_\nu = \iota_E \nu$ е константа върху P^3 , което е показано по-долу. Скаларната кривина на P^3 е

$${}^p R = \frac{2}{3}\mathfrak{H}^2 + 2\frac{E_\nu^2}{N^2}. \quad (12)$$

□

След това пресмятаме втората фундаментална форма h на $(\Sigma, \sigma) \hookrightarrow (M^3, g)$ в единичен нормален вектор ν . Нека $X, Y, Z \in \Gamma(T\Sigma)$ да произволни тангенциални вектори към Σ . Тогава

$$h(X, Y) = \frac{\mathfrak{H}}{3}\sigma(X, Y). \quad (13)$$

Следователно виждаме, че Σ има КСрК $H = \frac{2}{3}\mathfrak{H}$. Сега използваме уравнението на Кодаци за $(\Sigma, \sigma) \hookrightarrow (M^3, g)$ и достигаем до ${}^g R(Y, \nu) = 0$, чрез което можем да покажем, че $\nu(N)$ е константа върху Σ (т. е. ${}^g \mathcal{L}_X(\nu(N)) = 0$). Като директно следствие от (10) получаваме, че E_ν също е константа върху Σ и следователно – върху P^3 .

Чрез няколко прилагания на контрактираното уравнение на Гаус, както и на теоремата на Гаус-Боне, дефиницията на Комар за масата M и уравнението

$${}^g \Delta N = \sigma \Delta N + {}^g \nabla^2 N(\nu, \nu) + (\sigma \text{tr} h)\nu(N), \quad (14)$$

за $(\Sigma, \sigma) \hookrightarrow (M^3, g)$ получаваме

$$1 = \frac{4\pi Q^2}{A_\Sigma} + \frac{2}{3}(M - Q\Phi_0)H \quad (15)$$

и

$$2\nu(N) = N_0 H. \quad (16)$$

Единственост на статичното пространство-време на АМ чрез фотони сфери

4 Теорема за единственост

Definiton 4.1. Една фотонна сфера се нарича неекстремална, ако

$$\frac{1}{4\pi}H^2A_\Sigma \neq 1. \quad (17)$$

В нашия случай фотонната сфера е неекстремална, само ако $M^2 \neq Q^2$. Theorem 4.1. Нека $(\mathfrak{L}_{ext}^4, \mathfrak{g}, F)$ е статично и асимптотически плоско пространство-време с дадена маса M и заряд Q , удовлетворяващо уравненията на Айнщайн-Максуел и притежаващо фотонна сфера, която е вътрешна граница на $\mathfrak{L}_{ext}^4$. Допускаме, че lapse функцията регулярно разслоява $\mathfrak{L}_{ext}^4$. Тогава $(\mathfrak{L}_{ext}^4, \mathfrak{g}, F)$ е изометрично на пространство-времето на Райснер-Нордстрьом с маса M и заряд Q , удовлетворяващи неравенството $\frac{Q^2}{M^2} \leq \frac{9}{8}$.

Доказателство. Първо разглеждаме 3-метриката γ_{ij} върху M_{ext}^3 , дефинирана като

$$\gamma_{ij} = N^2 g_{ij}. \quad (18)$$

След това записваме размерно редуцираните статични уравнения на Айнщайн-Максуел чрез новата метрика γ_{ij} . Допълнителна редукция може да се постигне като се отчете, че N и Φ са функционално зависими (от (10)) и вместо да се използва N или Φ можем да използваме друг потенциал $\tilde{\lambda}$, дефиниран като

$$d\tilde{\lambda} = -N^{-2}d\Phi, \quad \tilde{\lambda}_\infty = 0. \quad (19)$$

Трябва да бъдат разгледани два случая: $\frac{Q^2}{M^2} < 1$ и $\frac{Q^2}{M^2} > 1$, използвайки неравенствата

$$\int_{M_{ext}^3} D^i [\Omega^{-1} (\Gamma D_i \chi - \chi D_i \Gamma)] \sqrt{\gamma} d^3 x \geq 0 \quad (20)$$

и

$$\int_{M_{ext}^3} D^i (\Omega^{-1} D_i \chi) \sqrt{\gamma} d^3 x \geq \int_{M_{ext}^3} D^i [\Omega^{-1} (\Gamma D_i \chi - \chi D_i \Gamma)] \sqrt{\gamma} d^3 x \quad (21)$$

където χ , Γ и Ω са дефинирани по подходящ начин за всеки от случаите. Освен това трябва да използваме различен потенциал $\lambda(\tilde{\lambda})$ за двата случая. Тогава можем да покажем, че тензорът на Бах става нула, $R(\gamma)_{ijk} = 0$, т. е. g_{ij} е конформно плоска. Това постигаме като

С. Язаджиев, Б. Лазов

показваме, че (20) и (21) стават равенства, което е еквивалентно на $R(\gamma)_{ijk} = 0$.

Пресмятайки $R(g)_{ijk}R(g)^{ijk}$ можем да покажем, че геометрията на пространството е сферичносиметрична. Тогава от теоремата на Биркхоф можем да видим, че пространство-времето е изометрично на това на Райснер-Нордстрьом.

Ограничението $\frac{Q^2}{M^2} \leq \frac{9}{8}$ се получава от равенствата (20) и (21).

□

5 Коментари

Доказахме, че статичните и асимптотически плоски решения на уравненията на Айнщайн-Максуел с маса M и електричен заряд Q , притежаващи неекстремална фотонна сфера са изометрични на пространство-времето на Райснер-Нордстрьом със същите маса и заряд, удовлетворяващи условието $\frac{Q^2}{M^2} \leq \frac{9}{8}$. Трябва да се отбележи, че теоремата ни не покрива екстремалния случай, който изисква сложни техники. Освен това условието, че lapse функцията разслоява пространство-времето регулярно също може да бъде премахнато, но трябва да платим цена за това, а именно – технически по-детайлно доказателство.

References

- [1] S. Yazadjiev, B. Lazov (2015) Uniqueness of the static Einstein-Maxwell spacetimes with a photon sphere. *Classical and Quantum Gravity* 32 16.